

UDSKRIFT

AF

HØJESTERETS DOMBOG

HØJESTERETS DOM
afsagt torsdag den 5. februar 2004

Sag 13/2003
(1. afdeling)

Parter

HK Danmark som mandatar for

Gunnar Rasmussen

(advokat Jacob Goldschmidt)

mod

PBS International A/S

(advokat Poul Bostrup)

Afgørelser i tidligere instanser

I tidligere instanser er afsagt dom af Røtten i Tåstrup den 11. januar 2001 og af Østre Landsrets 13. afdeling den 27. juni 2002.

Dommere

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Hermann, Asbjørn Jensen, Jytte Scharling, Niels Grubbe og Poul Dahl Jensen.

Påstande

Appellanten, HK Danmark som mandatar for Gunnar Rasmussen, har principalt påstået frifindelse mod betaling af 13.902,17 kr. med procesrente fra den 23. september 1999, subsidiært frifindelse mod betaling af 13.902,17 kr. med rente 20,5 % p.a. fra den 23. september 1999 og mere subsidiært frifindelse mod betaling af det påståvnte beløb med procesrente af 59.609,28 kr. fra den 23. september 1999 til den 20. oktober 1999 og af 83.189,33 kr. fra den 20. oktober 1999.

Indstævnte, PBS International A/S, har påstået stadfæstelse, subsidiært betaling af et mindre beløb.

Gunnar Rasmussen har for Højesteret anerkendt at hæfte for 13.902,17 kr., der udgør privat brug af firmakortet i den omhandlede periode. Parterne er enige om, at den resterende del af det krævede beløb vedrører brug, der er sket i virksomhedens interesse.

Supplerende sagsfremstilling

I kortindehaverreglernes punkt 4 hedder det bl.a.:

"Kreditvurdering

Til brug for sin samlede kreditvurdering af kortansøger kan PBS bl.a. indhente soliditetsoplysning i kortansøgers pengeinstitut. PBS kan også indhente oplysninger fra kreditoplysningsbureauer."

I Forbrugerombudsmandens årsberetning 1987 er på side 50 f. bl.a. anført følgende:

"Solidarisk hæftelse

FO har ved sin gennemgang af de internationale betalingskortselskabers kortbestemmelser ("§ 13-oplysninger") navnlig været opmærksom på bestemmelserne om solidarisk hæftelse.

De tre betalingskortselskaber har alle tidligere efter deres kortbestemmelser ladet ansatte med firmakort hæfte solidarisk med arbejdsgiveren for betalinger.

Dette er nogle bestemmelser, som regelmæssigt har givet anledning til retssager.

Efter betalingskortlovens § 10, stk. 2 skal FO påse, at betalingskortsystemer indrettes og virker således, at der sikres brugerne overskuelighed, frivillighed og beskyttelse mod misbrug, og herunder, at en kortudsteders forretningsbetingelser ikke ensidigt tilgodeser den ene af parterne. Som en følge af disse forhandlinger har de tre betalingskortselskaber ændret deres bestemmelser om solidarisk hæftelse.

Udgangspunktet er herefter, at det er firmaet, der hæfter for brugen af firmakort. Kun i ganske få tilfælde kan den ansatte komme til at hæfte for betalinger. Dette er navnlig tilfældet ved den ansattes private brug af kortet og ved firmaets konkurs, hvis den ansatte må anses for at have været bekendt med virksomhedens overordnede økonomiske forhold.

FO har i alle undtagelsestilfælde understreget, at det må være firmaet eller betalingskortselskabet, der må bevise, at der foreligger omstændigheder, der gør, at den ansatte må hæfte.

FO vil fortsat følge retspraksis på dette område for at vurdere, om der er anledning til at foretage justeringer."

I forbindelse med sagens behandling ved Højesteret har parternes advokater brevvekslet med Forbrugerombudsmanden.

I et brev af 28. januar 2003 fra Forbrugerombudsmanden til advokat Jacob Goldschmidt hedder det bl.a.:

"Det er fortsat Forbrugerombudsmandens opfattelse, at bevisbyrden i de særlige tilfælde, hvor en udsteder af et betalingsmiddel ønsker at gøre et solidarisk hæftelsesansvar gældende over for en ansat, bør påhvile udstederen. Et aftalevilkår, der under alle omstændigheder pålægger den ansatte risikoen ved bevistvivl, må anses for ensidigt at tilgodese udsteders interesser og for urimeligt, jf. § 4, stk. 3, nr. 2 i lov om visse betalingsmidler (og den tidligere betalingskortlovs § 12 a, stk. 2, nr. 2)."

I et brev af 31. marts 2003 til advokat Poul Bostrup har Forbrugerombudsmanden bl.a. anført følgende:

"Forbrugerombudsmanden har tidligere givet udtryk for sin principielle opfattelse om bevisbyrde i forhold til ansattes hæftelse ved brug af firmakort, jf. Forbrugerombudsmandens årsberetning 1987. Dette er fortsat Forbrugerombudsmandens principielle opfattelse.

Det har siden været Forbrugerombudsmandens synspunkt, at han vil følge den praksis domstolen anlægger ved denne type sager for at vurdere, om der er anledning til særlige initiativer. En forelæggelse for Højesteret hilses derfor velkommen.

For en ordens skyld skal vi bemærke, at den omstændighed, at en kortudsteder efter reglerne i lov om visse betalingsmidler, tidligere betalingskortloven, anmelder sit betalingsmiddel og sine vilkår til Forbrugerombudsmanden ikke kan tages som udtryk for, at Forbrugerombudsmanden samtidig godkender de pågældende vilkår."

Forklaringer

Advokat Kurt Skovlund har i et skriftligt vidneudsagn af 19. februar 2003 supplerende forklaret følgende:

"Jeg vedstår min forklaring for landsretten, således som denne er gengivet i dommen, side 2.

Heraf fremgår bl.a.:

"Drøftelserne kom til at dreje sig om, hvem der var årsag til, at arbejderne ikke var færdige. Det InfoTeam skulle levere, hang sammen med leverancer fra andre leverandører, men InfoTeam opfattede det således, at Lindøværftet havde ændret præmisserne for arbejdet, og at InfoTeams krav på betaling var forfaldet."

Supplerende hertil kan jeg bekræfte, at jeg deltog i bestyrelsesmøde i Robitec A/S på Lindøværftet den 27. september 1999 sammen med Infoteam A/S' direktør og eneejer Svend Søhald, hvor problemstillingen blev drøftet. Robitec A/S var på daværende tidspunkt ejet 50/50 af Infoteam A/S og Lindøværftet. På vej til bestyrelsesmødet på Lindøværftet den 27. september 1999 havde jeg ikke nogen forventning om, at udfaldet af mødet ville have som konsekvens, at Infoteam A/S kunne være nødsaget til at lukke.

Efter mødet blev dette spørgsmål drøftet med Svend Søhald, hvorefter det blev besluttet at indgive egen konkursbegæring, der er modtaget i skifteretten den 12. oktober 1999."

Højesterets begrundelse og resultat

PBS udbyder til virksomheder firmakort, der anvendes som betalings- og hævekort. Efter aftale med den enkelte virksomhed udstedes kort til virksomhedens medarbejdere som kortindehavere. Dette sker først og fremmest i virksomhedens interesse, idet medarbejdernes brug af firmakort i forbindelse med afholdelse af udgifter for virksomheden, f.eks. i forbindelse med forretningsrejser, træder i stedet for virksomhedens forskudsvisse udbetaling af kontante beløb til medarbejderne. Det er oplyst, at PBS har udstedt ca. 75.000 firmakort, og anvendelsen af firmakort er således udbredt.

PBS's standardregler for kortindehavere indeholder bl.a. en bestemmelse om, at kortindehaveren hæfter solidarisk og direkte for alle krav som følge af den pågældendes brug af kortet, hvis der indgives konkursbegæring mod virksomheden, og kortindehaveren ikke kan godtgøre, at han på tidspunktet for brugen af kortet hverken havde eller burde have haft indsigt i virksomhedens overordnede økonomiske forhold og kendskab til, at indgivelse af konkursbegæring kunne indtræffe. I forbindelse med virksomhedens ansøgning om firmakort bekræfter hver enkelt kortindehaver ved sin underskrift at have modtaget og accepteret kortindehaverreglerne og at være bekendt med, som anført i kortindehaverreglerne, at han i særlige tilfælde hæfter solidarisk og direkte for alle krav som følge af hans brug af kortet.

Det fremgår af standardvilkårene, at udstedelse af firmakort er baseret på en kreditvurdering af virksomheden.

I 1998 indgik PBS en firmakortaftale med Infoteam A/S. Ansøgningen blev på selskabets vegne underskrevet af den tegningsberettigede administrerende direktør Svend Søhald, der ejede hele aktiekapitalen. Selskabet anmodede om udstedelse af kort til Gunnar Rasmussen, der var ansat i selskabet som lønmodtager med stilling som økonomichef. Han afgav som kortindehaver den ovennævnte bekræftelse. Gunnar Rasmussen var efter virksomhedens omdannelse til selskab indtrådt som medlem af bestyrelsen.

Dommerne Asbjørn Jensen og Niels Grubbe udtaler herefter:

I tilfælde af konkurs er en lønmodtager som kortindehaver efter ordlyden af den nævnte hæftelsesbestemmelse i standardvilkårene stillet væsentligt ringere end efter almindelige regler om det erstatningsansvar, der i givet fald kan udløses i forbindelse med, at den pågældende som led i udførelsen af sit arbejde i tiden op til konkursen foretager kreditkøb for virksomheden eller udnytter virksomhedens eksisterende kreditfaciliteter ved betalinger eller hævnninger.

Lønmodtageres aftaler om brug af firmakort indgås først og fremmest i virksomhedens interesse, og lønmodtagernes kreditværdighed indgår efter kortindehaverreglerne ikke i PBS's risikobedømmelse.

Vi finder, at standardvilkåret om, at kortindehavere hæfter for afholdte firmaudgifter, ikke på rimelig måde afbalancerer parternes interesser i de tilfælde, hvor kortindehaveren er en lønmodtager, der ikke er medejer af virksomheden, og at det vil være urimeligt at gøre bestemmelsen herom gældende over for lønmodtageren.

Herefter finder vi, at hæftelsesbestemmelsen i forhold til Gunnar Rasmussen må tilsidesættes i medfør af aftalelovens § 36. Det er efter vores opfattelse ikke tilstrækkeligt at tilsidesætte vilkåret om omvendt bevisbyrde, idet betingelserne for hæftelsen efter bestemmelsens ordlyd også bortset herfra væsentligt fraviger den almindelige erstatningsrets afgrænsning af de tilfælde, hvor en lønmodtager er ansvarlig.

Med denne begrundelse vil vi frifinde Gunnar Rasmussen for betaling ud over det anerkendte beløb på 13.902,17 kr.

For så vidt angår forrentning af det anerkendte beløb finder vi ikke grundlag for i medfør af aftalelovens § 36 at tilsidesætte vilkåret om en morarente på 20,5 % p.a. for firmakort.

Vi stemmer herefter for at tage Gunnar Rasmussens subsidære påstand til følge.

Dommerne Hermann, Jytte Scharling og Poul Dahl Jensen udtaler:

Vi er enige i, at hæftelsesbestemmelsen i standardvilkårene giver aftalen et indhold, der ikke på rimelig måde afbalancerer parternes interesser.

Vilkåret om, at bevisbyrden påhviler kortindehaveren, må betegnes som usædvanligt og vidtrækkende. Under de foreliggende omstændigheder, hvor der er tale om et standardvilkår, som Gunnar Rasmussen, der ikke var medejer af virksomheden, uden individuel forhandling er indgået på ved sin underskrift på virksomhedens ansøgning til PBS, finder vi, at vilkåret må tilsidesættes i medfør af aftalelovens § 36, således at bevisbyrden for, at Gunnar Rasmussen opfylder betingelserne for at hæfte for brugen af firmakortet, i overensstemmelse med almindelige bevisregler påhviler PBS som den, der gør kravet gældende.

Det er endvidere vores opfattelse, at der – i overensstemmelse med PBS's anbringender – må anlægges en indskrænkende fortolkning af betingelserne for hæftelsen. Bestemmelsen om den solidariske og direkte hæftelse må således med henblik på en situation som den foreliggende efter vores opfattelse forstås på den måde, at det er en betingelse for kortindehaverens hæftelse, at han på tidspunktet for brugen af firmakortet i virksomhedens tjeneste indså eller burde have indset, at der var en betydelig risiko for, at virksomheden kunne gå konkurs.

På denne baggrund og under hensyn til Gunnar Rasmussens ledende stilling som økonomichef finder vi ikke grundlag for i videre omfang at tilsidesættelse den hæftelse for brug af firmakortet, som han har påtaget sig i forhold til PBS ved sin underskrift som kortindehaver.

Det er ubestridt, at Gunnar Rasmussen havde indsigt i selskabets overordnede økonomiske forhold. Afgørende for hans hæftelse er herefter, om PBS har godtgjort, at han på tidspunkterne for brugen af kortet i virksomhedens tjeneste indså eller burde have indset, at der var en betydelig risiko for, at virksomheden kunne gå konkurs.

Dommer Jytte Scharling udtaler herefter:

Ifølge kurators redegørelse af 7. marts 2000 skulle årsagen til konkursen søges i, at selskabets væsentligste samarbejdspartner gennem en årrække, Odense Staalskibsværft A/S, ændrede rammerne for parternes samarbejde, hvilket sammen med selskabets beskedne egenkapital og meget betydelige personaleudgifter betød, at selskabet ikke kunne skabe den fornødne balance mellem indtægter og udgifter. Efter Gunnar Rasmussens forklaring, der støttes af advokat Kurt Skovlunds forklaring, lægger jeg til grund, at der under samarbejdet mellem Odense Staalskibsværft og Infoteam jævnligt havde været problemer med manglende rettidige betalinger fra værftet, men at disse problemer hidtil var blevet løst, og at det først på bestyrelsesmødet den 27. september 1999 i Robitec A/S stod klart for Infoteams ledelse, at værftet ensidigt havde ændret vilkårene for samarbejdet. På denne baggrund finder jeg, at PBS ikke har godtgjort, at Gunnar Rasmussen på tidspunkterne for brugen af kortet indså eller burde have indset, at der var en betydelig risiko for, at virksomheden kunne gå konkurs.

Med denne begrundelse – og da jeg er enig i, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte vilkåret om en morarente på 20,5 % p.a. – stemmer også jeg for at tage Gunnar Rasmussens subsidiære påstand til følge.

Dommerne Hermann og Poul Dahl Jensen udtaler:

De betalinger og hævnninger, som tvisten drejer sig om, er foretaget af Gunnar Rasmussen i perioden fra den 19. august 1999 til den 27. september 1999. Selskabet indgav konkursbegæring den 12. oktober 1999.

Af de grunde, som byretten har anført, finder vi, at udfaldet af mødet den 27. september 1999 kun kan anses for den sidste i en række af faktorer, der førte til selskabets konkurs. Vi finder det godtgjort, at Infoteam i sommeren 1999 havde så alvorlige økonomiske problemer, at Gunnar Rasmussen, som var økonomichef, på tidspunkterne for brugen af firmakortet indså eller burde have indset, at der var en betydelig risiko for, at selskabet kunne gå konkurs.

Med denne begrundelse - og da vi ligeledes er enige i, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte vilkåret om en morarente på 20,5 % p.a. - stemmer vi for at stadfæste landsrettens dom.

Efter udfaldet af stemmeafgivningen afsiges dom som nedenfor bestemt.

Thi kendes for ret:

Gunnar Rasmussen skal til PBS International A/S betale 13.902,17 kr. med tillæg af rente 20,5 % p.a. fra den 23. september 1999.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for byretten til den anden part.

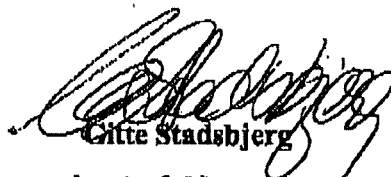
I sagsomkostninger for landsret og Højesteret skal PBS International A/S betale i alt 35.000 kr. til HK Danmark som mandatar for Gunnar Rasmussen.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.

--00000--

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Højesteret, den 5. februar 2004.

Gitte Stadshjerg
kontorfuldmægtig